

НОВИ САД - На данашњи дан 1848. године Скупштина представника 175 црквених општина војвођанских епархија, заједно са делегатима из Србије, изабрала је у Сремским Карловцима митрополита Јосифа Рајачића за патријарха, а пуковника Стевана Шупљикаца за војводу. Скупштина је истакла право Срба у Аустрији (Угарској) на аутономни политички и културни развој, а 15. маја прогласила је Српску Војводину која је обухватала Срем, Војну границу у Срему, Барању и Бачку с бечејским и шајкашким окрузима (такође део Границе) и Банат са Војном границом и кикиндским округом. Аустријска (и Угарска) влада прогласиле су одлуке Мајске скупштине незаконитим, али је аустријски Устав од 4. марта 1849. потврдио оснивање Српске Војводине и Тамишког Баната, у које су укључени Бодрошка, Торонталска, Тамишка и Крашовска жупанија и Румски и Илочки округ Сремске жупаније. Војводина је добила статус посебне управне територије, а аустријски цар је понео и титулу српског великог војводе.

1607 - Капетан Џон Смит стигао је с групом војника у Вирџинију. Место на ком су се настанили назвао је Џејмстаун, било је то прво стално британско насеље у Новом Свету.

1619 - Погубљен је холандски државник Јохан Олденбарневелт, отац модерне холандске државе. Смакнуће је наредио његов саборац у борби против шпанских окупатора принц Морис Насау, под оптужбом за религиозну субверзију. Заједно с Морисовим оцем Вилхелмом I "Ћутљивим" од Оранжа, владаром новостворене протестанске републике Уједињених Провинција Низоземске, Олденбарневелт је крајем 16. века предводио побуну против Шпанаца. Одлучујуће је допринео процвату Холандије, трговинској експанзији и оснивању Холандске источноиндијске компаније, али је његов умерени протестантизам толико засметао Морису да га је ухапсио и погубио, што се сматра тамнијом мрљом ране холандске историје.

1717 - Рођена је аустријска царица, чешка и мађарска краљица Марија Терезија, која је током владавине од 1740. до смрти 1780. спроводила реформе у духу просвећеног апсолутизма, али и германизацију и покатоличавање. Србима у Потиско-поморишкој граници укинула је привилегије, чиме је подстакла њихове сеобе у Русију од 1751. до 1753. (које је литерарно описао Црњански у Сеобама). Да би осигурала оспоравани престо (због проблема наслеђивања престола по женској линији), водила је Рат за аустријско наслеђе од 1740. до 1748. у којем јој је 1745. пруски краљ Фридрих II Велики преотео Шлезивију (осим мањег дела) и учествовала је у Седмогодишњем рату од 1756. до 1763.

1792 - Рођен је италијански свештеник Ђовани Марија Мастаи Ферети, од 1846. папа Пије IX, чији је понтификат трајао 31 годину и 236 дана, најдуже у историји римокатоличке цркве. На Ватиканском концилу 1870. прогласио је догму "о папској непогрешивости".

1795 - Рођен је словачки филолог и историчар Павел Јозеф Шафарик, идеолог словенске узајамности и један од оснивача славистике. Као директор српске гимназије у Новом Саду од 1819. до 1833. придобио је многе утицајне личности, укључујући владара Србије књаза Милоша Обреновића, за шире истраживачке подухвате у проучавању језика и књижевности Јужних Словена. Био је и председник "Societas slavica", првог часописа Словака у Војводини. Од 1833, као библиотекар Универзитетске библиотеке, посветио се у Прагу изучавању словенских језика, књижевности и историје. За српску културу посебно је значајна "Српска читанка" у којој је изложио порекло и развитак српског језика, "Житије Стевана Немање" и "Душанов законик". Остала дела: "Историја словенског језика и књижевности свих дијалеката", "Словенске старине", "Словенска етнографија", "Споменици старе књижевности Југословена", "О пореклу и завичају глагољице", "Историја југословенске књижевности", "Житија Ђирила и Методија".

1809 - Трупe француског цара Наполеона I ушле су у Беч.

1830 - Основана је република Еквадор.

1840 - Рођен је француски писац Алфонс Доде, аутор трилогије о згодама Тартарена Тарасконца, ремек дела француске хумористичке прозе. Био је натуралиста, али се

одликовао топлином у разумевању људске несреће, ненаметљивим хуманизмом и изузетним даром запажања. Писао је романе, драме и новеле. Дела: "Писма из мог млина", "Тартарен Тарасконац", "Набоб", "Сафо", "Нума Руместан", "Краљеви у изгнанству", "Бесмртник".

1846 - Конгрес САД формално је објавио рат Мексику, мада су борбе у Калифорнији започеле неколико дана раније. После крвавих двогодишњих сукоба, САД су добиле рат 1848, отевши Нови Мексико и златом богату Калифорнију.

1851 - Рођен је српски писац и лекар Лаза Лазаревић, један од најбољих српских реалиста. Права је завршио у Београду а медицину у Берлину. Написао је само девет приповедака, од којих је "Швабица" остала у фрагментима. Мада с патријархалним погледима на живот, његове приповетке, сажете, с веома снажном унутрашњом драматиком, имају класичну вредност. Преводио је руске писце Николаја Черњишевског, Николаја Гогоља и Алексеја Писемског и француског писца Ежена Скриба. Као лекар учествовао је у организацији санитета у Србији и објавио 54 рада у стручним медицинским часописима, од којих неки имају изузетан значај. Остала дела: "Први пут с оцем на јутрење", "Све ће то народ позлатити", "Ветар", "На бунару", "Школска икона", "Он зна све", "У добри час хајдуци", "Вертер".

1862 - Рођен је српски писац Јанко Веселиновић. Описивао је његову родну Мачву, с много љубави, идеализујући традиционални живот његових земљака. Био је сјајан зналац српског језика и вешто је користио његове могућности у романима, приповеткама и позоришним комадима. Дела: романи "Хајдук Станко", "Јунак наших дана", "Борци", збирке приповедака "Слике из сеоског живота", "Од срца срцу", "Рајске душе", "Зелени вајати", "Мале приче", "Сељанка", позоришна игра с певањем "Ђидо" (с Драгомиром Брзаком), комад "Потера" (с Чича-Илијом Станојевићем).

1871 - Италија је донела Закон о гаранцијама, којим је папа проглашен неприкосновеном особом у чијем је поседу средиште римокатоличке цркве Ватикан.

1881 - Рођен је Димитрије Туцовић, вођа социјалистичког покрета у Србији. Иако је био противник ослободилачке политике Србије у Старој Србији (Косово и Метохија) и Јужној Србији (данас Македонија) ипак се, као војни обвезник, борио у ослободилачким ратовима Србије од 1912. до погибије 1914. Предводио је марта 1903. демонстрације у Београду против режима краља Александра Обреновића и потом је побегао у Аустрију.

По повратку, после мајског преврата 1903, уређивао је "Народне новине". Дипломирао је права у Београду 1906, секретар Српске Социјалдемократске партије постао је 1908. а теоријски часопис "Борба" покренуо је 1910. На Међународном социјалистичком конгресу у Копенхагену 1910. у значајном говору о аустроугарској анексији Босне и Херцеговине указао је на погрешан став аустријских социјалиста и у полемици је убедљиво поразио једног од вођа аустријске Социјалистичке партије Карла Ренера, канцелара Аустрије после Првог светског рата, указавши на експанзионистичку политику Аустро-Угарске и неодрживост става социјалиста те земље да следе владу. Објавио је око 600 радова у домаћим и страним листовима. Погинуо је 20. новембра 1914. у Колубарској бици на Враче брду код Лазаревца. Дела: "Законско осигурање радника", "Србија и Арбанија", "Закон о радњама и социјална демократија", "У изборну борбу!", "За социјалну политику", "Социјал-демократски агитатор", "Порези: једна жалосна глава у политици српске буржоазије", "Јединство покрета".

1882 - Рођен је француски сликар Жорж Брак, који је с Паблом Пикасом 1905. оснивач кубистичког покрета. После Првог светског рата пролазио је кроз разне фазе, сликајући с упадљивом оригиналношћу. Сликао је пејзаже, актове и мртве природе.

1887 - У Београду је основана Опсерваторија Велике школе, чији је рад омогућио израду десетина научних радова који су послужили као основа за истраживања климе. Оснивањем Републичког хидрометеоролошког завода Србије 1947. Опсерваторија је постала његов саставни део.

1888 - У Бразилу је укинута ропство (међу последњима у свету).

1914 - Рођен је амерички боксер афричког порекла Џозеф Луис Бароу, познат као Џое Луис, апсолутни првак света у тешкој категорији од 1937. до 1949. Титулу је освојио 22. јуна 1937. у мечу са земљаком Џимом Брадоком и одбранио је 25 пута, по чему је рекордер, а нико га није надмашио ни по дужини држања титуле. Повукао се непоражен 1949, али се због финансијских недаћа вратио на ринг и 1950. и 1951. безуспешно покушао да поврати титулу.

1927 - У Немачкој је "црни петак" наговестио слом националне привреде.

1930 - Умро је норвешки поларни истраживац Фритјоф Нансен, дипломата и хуманиста, професор океанографије на Универзитету у Ослу, добитник Нобелове награде за мир 1922. Истраживао је од 1893. до 1896. Гренланд и Северни ледени океан, а после Првог светског рата се бавио заштитом ратних заробљеника и националних мањина. Као високи комесар Друштва народа руководио је репатријацијом ратних заробљеника и допринео потписивању Женевског протокола о избеглицама. Једна врста емигрантског пасоша названа "Нансенов пасош" и сада је у употреби као потврда идентитета расељених људи.

1931 - Умро је српски композитор и хоровођа Јосиф Маринковић, члан Српске краљевске академије, који је највећи део стваралаштва посветио херојској романтичарској музици, знатно је обогативши у техничком и изражајном погледу. Његове соло песме и многе хорске композиције уз пратњу клавира посебан су допринос српској музици. Завршио је Оргуљашку школу у Прагу и био је у Београду диригент певачког друштва "Обилић". Дела: хорови "Народни збор", "Јуначки поклич", "Кола", "Поточара", "Задовољна река", соло песме "Чежња", "Кажи ми, кажи, Стојанке", црквена музика "Литургија", "Помен", "Царју небесни", "Опело".

1940 - Британски премијер Винстон Черчил у парламенту је у Другом светском рату изјавио да нацији у сукобу с Немачком не може да обећа "ништа сем крви, суза и зноја".

1941 - Министар унутрашњих послова усташке Независне Државе Хрватске Андрија Артуковић прописао је у Другом светском рату "Проведбену наредбу о устројству и пословању равнатељства за јавни ред и сигурност", што је био "правни основ" хрватских власти за стављање ван закона око два милиона Срба и десетине хиљада Јевреја и Рома.

1944 - У Дрвару је у Другом светском рату формирана Озна (Одељење за заштиту народа) - служба безбедности устројена по узору на одговарајућу совјетску службу. Касније је преименована у УДБ (Управа државне безбедности).

1961 - Умро је амерички филмски глумац Гари Купер, један од најомиљенијих глумаца у историји Холивуда, препознатљив по наглашеној индивидуалности. Снимио је 84 филма. Филмови: "Закон Дивљег запада", "Наредник Јорк" (Оскар), "Коме звоно звони", "Тачно у подне" (Оскар), "Вера Круз", "Пријатељско убеђивање", "Љубав поподне", "Дрво за вешање".

1965 - Израел и Западна Немачка одлучили су да успоставе дипломатске односе, после чега је више арапских држава прекинуло односе с Боном.

1968 - У Паризу су почели званични преговори представника Северног Вијетнама и САД о окончању рата у Вијетнаму.

1969 - У расним немирима у Куала Лумпуру, главном граду Малезије, погинуло је више од стотину особа.

1981 - На папу Јована Павла II у Риму је пуцао Турчин Мехмед Али Агџа, ранивши га у стомак и руку.

1994 - Министри иностраних послова САД, Русије, Британије, Француске, Немачке, Белгије и Грчке одлучили су на састанку у Женеви, на основу мировног концепта Европске уније, да 51 одсто територије БиХ припадне босанским муслиманима и Хрватима, а 49 одсто Србима.

1994 - Палестинска полиција је, на основу споразума Израела и Палестинске ослободилачке организације, у Јерихону преузела контролу од израелске војске.

1995 - У индијској држави Кашмир разуларена маса разбеснелих муслимана због разарања једне џамије, палила је школе, владине зграде и хиндуистичке храмове.

1996 - Више од 600 особа погинуло је у невремену на северу Бангладеша.

1999 - Авиони НАТО срушили су покретни мост у Врбасу на Великом бачком каналу. Истовремено су високопроводљивим графитним бомбама поново гађана постројења Електропривреде Србије, због чега су без струје остали Ниш, Пирот, Куршумлија,

Алексинач, Прокупље, Лесковац, Шабац и делови Београда, Новог Сада и више места у Војводини.

1999 - Француски писац и филозоф Режи Дебре оптужио је НАТО у отвореном писму председнику Француске Жаку Шираку за злочине над цивилима и оспорио "кључни разлог" за агресију на Србију (СРЈ) јер током боравка на Косову и Метохији није нашао никакве доказе наводног геноцида над Албанцима.

1999 - Међународна организација за заштиту људских права "Хјумен рајтс воч" оптужила је НАТО да крши међународно ратно право, поводом агресије на Србију (СРЈ) и да се стално повећава број убијених цивила и разорених цивилних објеката, мада је агресија отпочела под изговором "заштите људских права".

1999 - Перу и Еквадор потписали су документ о разграничењу, окончавајући после шест деценија спор због којег су две латиноамеричке земље три пута ратовале.

2000 - Председника Извршног већа Војводине Бошка Перошевића на Новосадском сајму убио је умно поремећени припадник сајамског обезбеђења.

2004 - У Индији су завршени маратонски скупштински избори који су трајали више од месец дана, на којима је после осам година у опозицији, победила Конгресна странка Соње Ганди, која је неочекивано одлучила да не прихвати место шефа владе и поднела је оставку на место председника странке.

2006 - Најмање 29 лица је погинуло, а осам је нестало у тропској олуји која је захватила северозападну област Филипина. Тајфун "Чанчу" натерао је око 24.000 особа да напусте своје домове. Око 20 тајфуна сваке године погоде архипелаг Филипина, углавном током трајања кишне сезоне од средине маја до септембра.

2007 - У експлозији камиона бомбе чија је мета било средиште водеће курдске политичке партије - Курдистанске демократске партије (КДП) Масуда Барзанија, лидера аутономног курдског региона, на северу Ирака, у Махмуру, око 50 километра јужно од Ибрила, погинуло је 30, а рањено 50 особа. Одговорност за тај напад преузела је међународна терористичка мрежа Ал Каида.

2007 - Најмање милион Турака који подржавају световну државу окупило се у граду Измиру како би протествовало против происламистичке оријентације владе - у страху да ће секуларни концепт државе какав је устројио Кемал Ататурк бити поништен.

2007 - Представница Србије Марија Шерифовић победила је песмом "Молитва" на 52. надметању за Песму Евровизије одржаном у Хелсинкију у Финској, у Хартвал Арени.

2008 - Најмање 80 особа погинуло је у индијском граду Џаипур, у Раџастану, на северозападу Индије, око 240 км од Делхија, а око 150 је повређено, у осам експлозија. Бомбе су активирани на градским пијацама у близини хинду храма у којем је био окупљен велики број верника.

2018 - У Сурабаји, Источна Јава, другом највећем граду Индонезије, догодило се више терористичких напада на хришћане, при чему је погинуло 28 особа а 57 је повређено. Напад мотивисан исламским екстремизмом извели су отац, мајка и четворо деце. Такозвана Исламска држава признала је одговорност.

(Танјуг)